

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

THE JEWISH QUARTERLY REVIEW

APRIL, 1901

GENIZA SPECIMENS.

The Oldest Collection of Bible Difficulties, by a Jew.

MS. T.-S. 6*, 6 leaves, paper, size 20.7 × 15.2 cm. (writing 16.5 × 11.6 cm.). The MS. is written in a fine legible square Karaite hand, the writing hanging from the lines, counting twenty-eight lines on each page. Unfortunately the MS. is badly mutilated in some few places, whilst in others the ink has entirely faded away, showing now a mere blank. The contents are reproduced in the following text, line by line and page by page, but it should be noticed at once that the sequence of the pages is *very* uncertain, since the three quires, each consisting of two leaves, were found at long intervals, whilst there were certainly middle pages intervening between pp. 6 and 7, 10 and 11, but now missing. In the present arrangement I was guided by the fact that the quire now forming pp. I-IV is the only continuous one, and has besides matter relating to the earliest portions of Genesis (p. 2, l. 12 seq.); whilst the quire now representing pp. 5-8 is marked with a ך on the top of p. 5, so that it might possibly stand for the second quire.

As to their contents, it is no exaggeration to say that of all the riddles the Geniza offers, this is one of the most

puzzling. At the first glance we are inclined to take our fragment as the remainder of a polemical work containing an attack on Rabbinic Judaism directed by some Karaitic writer. This is especially the impression we gain from the contents of p. 10 where allusion is made to Zech. v. 6 and 11, which verses (among others in the same chapters) the Karaites were particularly fond of applying to the two great Rabbanite schools in Sura and Pumbeditha¹. This impression, however, entirely passes away when we have gone through the whole of the MS. and found that not a single stricture is made on any particular Rabbinic teaching or traditional law. Its attacks—and they are many and vigorous as we shall see presently—are directed against the Scriptures, not their interpretation. We must, therefore, look out for some person or sect who not only rejected tradition but also maintained a sceptical attitude towards the Bible itself. This brings us naturally to Chivi Albalki, who, rightly described by Graetz, was the first Bible-critic, and who was followed by a large section of his community which perpetuated his teaching for some three generations or more².

Before attempting, however, an identification, it will be advisable to give some summary of the nature of our author's arguments.

As it would seem his Scripture difficulties were suggested by the following considerations: (1) That the style of the

¹ See Pinsker, *Likkute Kadmoniyoth* (= L. K.), Appendices, p. 42; Hadasi, *Eshkol Halkopher* (= E. H.), *Alphabettha*, p. 122; and Jacob b. Reuben, *Sepher Haosher* to Zech. v. See also p. 10, l. 2, where he mentions a Tanna without giving him the title Rabbi.

² The literature bearing on Chivi is to be found: Pinsker, *L. K.*, text, pp. 26-28; Graetz, *Geschichte*, V, pp. 286, 486; Fürst, *Geschichte des Karäerthums*, I, pp. 106, 175 sq., II, p. 30, and notes p. 10; Gutmann, *Monatsschrift*, XXVIII, pp. 260, 289 sqq.; Israelsohn, *Revue des Études Juives*, XVII, p. 311; Kaufmann, *ibid.*, XXII, p. 287; Derenbourg, *ibid.*, XXV, p. 249; Bacher, *Bibelexege der jüdischen Religionsphilosophen*, p. 39; and Harkavy, *Sepher Haggalui*, pp. 146 sq., 176. The last reference (שנים שנה) fixes the date of Chivi about 875 c. E. See also below, p. 352, n. 1.

Scriptures is lacking in clearness, being constantly in need of explanation, which is not always forthcoming¹. (2) That they are wanting in consistency of phraseology and diction². (3) That they contain needless details and repetitions³. These are of course more or less mere linguistic or philological difficulties; but the mediaeval Jews apparently considered such obscurities and inconsistencies in the diction and in the spelling as incompatible with the divine nature of a book, which is expected to be clear, concise, and free from ambiguities⁴. Of a more serious nature are the considerations: (4) That they are full of chronological difficulties. (5) That the various books constituting the Scriptures are either directly contradictory to each other or ignore laws and ceremonies in the one portion which are considered as of the greatest import in the other. (6) That their ethics are inferior and in no way compatible with the moral nature of God. Regarding the chronological difficulties they have, without exception, been often enough discussed both by Rabbanite and Karaite authors who tried to solve them with more or less success⁵. Our author, however, entirely ignores their existence, and his scoffing tone makes it probable that he regarded all these attempts as mere apologetic trash. As

¹ See e.g. p. 6, l. 9, about the fringes (ציצית); *ibid.*, l. 17, about the vows; p. 9, l. 7, chronological obscurity; *ibid.*, l. 10, verbal obscurities. Cf. also p. 12, ll. 16, 29.

² See p. 5, l. 27; p. 6, l. 3; p. 7, l. 13.

³ See e.g. p. 6, l. 4; p. 7, ll. 8 sq.

⁴ See *ואין לאדם שיחמנה בזה* (ed. Baer and Strack), p. 9 (cf. *Machbereth Hattiyan*, ed. Derenbourg, *Journal Asiatique*, 1870, p. 430); ואם ישאל הדורש—The words there—חשובנו אלו היה המקרא כולו כמגולה לא היה שר מה טעם לזה שיהיו דברים כסומים . . . חשבונו אלו היה המקרא כולו כמגולה לא היה שר &c.—are probably directed against such a conception of scriptural perfection. See also *מעשה אפר*, by Duran, p. 79, אמר היות קשה עלי לאמר שזה לא ענין ושהנביאים ושהמדרגים ברוח הקדש יתנו מקום השפחה בהנחה וזין כאלה.

⁵ See p. 2, l. 25, to p. 4 end; and p. 11, l. 4, and cf. ancient and modern commentaries to the Scriptural passages referred to in the notes. Of ancient works the *Sedar Olam*, dating in the main from the Tannaic period, is the most important.

for instance when he says, "He (God) appointed 400 years as a share for his children in the slavery of burden, and then he added thirty years to confuse the mind, wherefrom shall these years come which he fixed¹?" Or again, when he says, "Inquire slowly into the days of David, Samuel, and Eli, the letter of Jephthah, and the days of the Judges. How can they reach 480 (years) in detail without erring and leading astray²?" Or again, when he challenges the student to explain to him "softly and without anger" the chronological riddle of Isa. vii. 8, regarding "the three score and five years in which Ephraim shall be broken³." In a similar manner he ignores all the attempts towards reconciling contradictory passages in the Scriptures. These, as he endeavours to prove, extend not only to mere difference in numbers between the books of Kings and the Chronicles and Jeremiah⁴, but touch also the more serious question of law. "How is it," he asks "that the arrangement of the forbidden degrees in marriage is different in Lev. xx to Lev. xviii, and that whilst this book (of Leviticus) records twelve forbidden degrees, the book of Deuteronomy in the Curses (xxvii) mentions only four⁵?" Again, how came it about that "the Mighty One in his Torah" forbade the eating of "things torn by beasts or that died by itself, and yet commanded the ravens to feed Elijah (with meat)⁶?" He also wonders how Ezra could insist on the putting away of the strange women after the Torah in such a case only demands the bringing of a trespass-offering⁷? "Those of the congregation who joined in affinity with an Egyptian people hastened to put away all the wives and such as were born of them according to the counsel of my God. But where have they been

¹ Text, p. 3, l. 10, and note 8.

² Text, p. 3, l. 16, and note 9.

³ Text, p. 9, l. 7 and note.

⁵ Text, p. 5, ll. 13-19.

⁷ Text, p. 5, ll. 20-25. Cf. notes in loc.

⁴ Text, p. 4, ll. 18-25.

⁶ Text, p. 9, ll. 3 sq.

commanded such laws in the Torah of the Lord?" Very interesting is his remark regarding the prohibitive law of eating fat pieces (חֶלֶב) and the affirmative law relating to the blowing of trumpets on the first day of the seventh month, and the keeping of the day of Atonement which "the prophet of the Lord" did not mention in the Book of Deuteronomy¹.

Even more searching are the moral objections forming Class 6. Thus he asks, "He who liveth for ever promised the Patriarch 'So shall thy seed be,' &c., and he believed in his word, and how could he then answer wrathfully that 'thy seed shall be a stranger in the land of their oppressor²?' " Again he conceives the story of Balaam as described in the Pentateuch as attributing to God a sort of double-dealing with the heathen prophet, as well as attempting to protect Israel against himself³. In another passage he alludes to the verse in Leviticus (xxvi. 18), "I will punish you seven times more for your sins," and to the one in Isaiah (xl. 2), that "She hath received of the Lord's hand double for all her sins," and exclaims, "Where are thy mercies of yore, O Lord God, merciful and gracious⁴?" In a similar way he cites the verse from Ezekiel in which God first said to the prophet, "Behold I take away from thee the desire of thy eyes" (Ezek. xxiv. 16). The wife of the prophet died in the evening, whereupon the prophet is told "Thus Ezekiel is unto you a sign" (xxiv. 24); and our author asks sneeringly, "If God wanted to show miracle upon miracle could he not (accomplish this) without snatching away his poor wife through sudden death⁵?" He then proceeds, "A wondrous thing like this he twice commanded Hosea: 'Go! take unto thee a wife of whoredoms' (Hos. i. 2 and iii. 1). But are such horrible things proper for the prophet⁶?" He also protests against God's

¹ Text, p. 6, ll. 22, 23.

² Text, p. 3, l. 2 sq.

³ See Text, p. 6, ll. 11 sq.; see especially l. 17, the reference to Joshua.

⁴ Text, p. 9, ll. 15 sq.

⁵ Text, p. 11, ll. 14 sq.

⁶ Ibid., l. 16 sq.

dealings with the houses of Baasha and Jehu, who are supposed to have provoked punishment from Heaven, the latter for his shedding the blood of Jezreel (Hos. i. 4) and the former for his having exterminated the house of Jeroboam (1 Ki. xvi. 7), whilst according to other prophecies they were in so doing only fulfilling a commandment of God (1 Ki. xvi. 14, and 2 Ki. x. 30)¹. Farther on he says, "Industriously did he persuade David, 'Go number Israel and Judah,'" and then he threatened him with one of the three things—among them pestilence (2 Sam. xxiv. 1, 13, and 14), but if David sinned what wrong have the people committed?² This objection is followed by another where he asks, "'the sons of Eli were sons of Belial and knew not God' (1 Sam. ii. 12); they sinned and died, but why fell there of Israel 30,000 men?" (ibid. iv. 10)³, and he concluded the question by saying, "But ever so many (instances) like this I could proclaim."

The impression the foregoing extracts make is that we have to deal here with a sceptic, not a mere sectarian. This array of questions cannot possibly represent a mere exegetical tournament between a Rabbanite and Karaite, the former trying to show the insufficiency of the Scriptures. From what we know of such challenges, they are mostly confined to the legal part of the law and religious institutions mentioned by the prophets, but the champion would hardly parade for the glory of his own sect such moral and exegetical difficulties as mentioned above⁴. The terms, again, in which these questions are sometimes couched are also too sneering and the tone too jarring to come either

¹ Text, p. 11, ll. 19 sq.

² Text, p. 12, l. 1.

³ Text, p. 12, l. 5.

⁴ The only Rabbanite one can think of in this connexion is R. Jacob b. Samuel, the pupil of R. Saadyah, who wrote in a Paitanic style (Pinsker, *L. K.*, Appendices, p. 21) and urged the insufficiency of the Law (ibid., p. 22, note 5; see also note 7 to p. 5 of our text); but there is nothing in all that is communicated in his name and is known about him (*L. K.*, pp. 14-23) to suggest the authorship of our text.

from a Rabbanite or Karaite, both of which sects believed in the verbal inspiration of the Bible¹. Now our knowledge of Chivi's controversial activity is mainly derived from R. Saadyah's occasional references to him. According to these Chivi composed a book consisting of Two Hundred Objections to the Bible². As to the nature of these "Objections" we learn further that they were of various kinds. Some were of a philosophic nature and of the rationalistic order as known to us from the last century³. Others, however, were more on historical and philological grounds, viz. : that the Bible is wanting in clearness and requires a commentary⁴; that its constituent books (e.g. Samuel and Chronicles) contradict each other⁵, and that they contain chronological impossibilities⁶. The Gaon, of course, only mentioned specimens, but they are representative of

¹ See Text, p. 2, ll. 21 sq., where he says "The word of God is right in the whole Scriptures, now seek ye! Perhaps (the number) of the years will agree, Hold your peace," and proceeds to give a large number of chronological impossibilities; p. 3, l. 11, where he asks with regard to a chronological difficulty, "whether he added thirty years (Exod. xii. 40) with the purpose of confusing the mind?" Cf. especially p. 11, where he deals with the moral difficulties and where his tone is particularly irreverent and irritable. Regarding the insufficient proof as advanced by Rabbanites, see also Ibn Ezra's Introduction to his Commentaries to the Pentateuch, and Alcharisi, *Makama*, ירכיח המאמין עם המין.

² See Barzilai's commentary to the *Sepher Jezirah*, ed. Halberstam, p. 21, the quotation given there in the name of R. Saadyah. Cf. Graetz and Fürst as quoted above, where all the references of the Gaon and other writers as the Karaite, Salmon b. Jerucham, and the Rabbanites, Ibn Ezra, Ibn Daud, &c., have all been put together.

³ See *Emunoth W'Deoth*, of R. Saadyah, I, 1 and III, 10, the quotation of Salmon b. Jerucham in *L.K.*, Text, p. 28; the quotation of Ibn Ezra as reproduced by Fürst (as above), I, p. 172; the quotation in the *Torath Hannephesh*, p. 20. Cf. the authorities given above, note 2, particularly the thorough and learned essay by Dr. Gutmann on the Twelve Objections given by R. Saadyah.

⁴ See *Emunoth W'Deoth*, *ibid.*, בעבור שאין פרושי המצות מבווארים בו.

⁵ *Emunoth*, *ibid.*, בעבור שחושב שיש בו סתירה. See ch. 9. Cf. Gutmann, *ibid.*, p. 269.

⁶ *Emunoth*, *ibid.*, שיש בו הגדה שהיא שקר שיהיה הבן גורל מן האב שנתים כי יהורם, בן יהושפט, &c. &c.

old when he left his native country, wandered through seas, islands, and deserts¹, and went at last to the West², by which probably Babylon is meant. There he met the "sacred society of righteousness" devoted to the study of Talmud and Mishnah³. The head of this society was the Gaon "whose horns are like the horns of the unicorn, with which he gored the scoffers⁴," and whose decrees and laws were dispatched to Israel scattered over all four corners⁵. This Gaon was supported by the Father of the Court (*Ab-Beth Din*) on his right, a third one on his left⁶, whilst the Court further consisted of "the seven Shepherds and eight Principal Men⁷." By the aid of these Elders "he weeded out of the congregation of the Lord all the briars and the thorns, and the rebels who decline to listen to their Torah dwell outside of the camp like lepers and those afflicted with boils⁸." The favour of these "men of God" he endeavoured to win by gifts⁹. But as it would seem though originally a Rabbanite he joined afterwards the Karaites, who probably were helpful to him in his study of "the Wisdom of the Scriptures," whose vocabulary he accepted largely¹⁰ and from whom he learned to abuse his former co-religionists¹¹. Under their guidance he went through the whole of the Scripture and its versions several times,

¹ Text, *ibid.*, ll. 16, 17.

² Text, *ibid.*, ll. 20, 21.

³ Text, p. 7, l. 26.

⁴ Text, p. 7, l. 28, cf. Deut. xxxiii. 17.

⁵ Text, p. 8, l. 1.

⁶ Text, *ibid.*, l. 8. The function of the שלישי is not given.

⁷ Text, *ibid.*, l. 9. Cf. Micah v. 5. This description does not agree with that given by Nathan Habbably, which however refers to the Head of the Exile. Cf. Graetz, *Geschichte*, V, p. 433, and Weiss, *Dor Dor W' Dorshow*, IV, p. 12.

⁸ Text, l. 10-13. Cf. Weiss (as above), p. 17, note 10, about enforcing measures of the Geonim.

⁹ Text, l. 18.

¹⁰ Such as שלילה, פחרון, משכילי, &c. (see for this latter p. 5, l. 1, and p. 8, l. 18). The two former expressions, however, are not quite peculiar to the Karaites.

¹¹ See p. 10, Text. Cf. above, p. 346, note 1.

so that their contents were so familiar to him that he even knew by heart¹, and he was thus enabled "to compose large and admirable books known to the whole of Israel²." There is thus nothing in the career of our author which might not be adapted to the life of Chivi, which, as hinted at above, formed till now almost one large blank.

On the other hand it must not be overlooked that of all the known quotations in the name of Chivi not a single one is to be found *verbatim* in our MS.; whilst others, especially those of the rationalistic kind as given by Ibn Ezra, are altogether omitted; though of course it is not impossible that the latter found a place in the portions of the MS. now missing. It is also very difficult to assume that the reverential phrases in connexion with the Scriptures, Israel or the leaders of the nation, were all meant ironically³. It is true Chivi's "Objections" could not possibly have represented a mere collection of abusive passages, just as little as it can be imagined that his controversial activity was of an exclusively negative nature. This must be clear from the fact communicated by Ibn Daud in the name of the Gaon that the latter met with schoolmasters teaching Chivi's "Torah" in books and tablets⁴. But abusive criticisms consisting in mere denials could never have formed the subject of instruction given to children. Chivi's Torah must thus have contained some positive elements recommending them to the educationalist. In fact I am inclined to think that this "Torah" or "new Torah invented by Chivi," of which Ibn Daud and Ibn Danan speak⁵, was nothing worse than a sort of an expurgated Bible, omitting such passages as proved objectionable

¹ See p. 10, l. 22 sq.

² Ibid., ll. 26, 27.

³ See Text, p. 2, l. 3; p. 7, l. 21; *ibid.*, l. 26; p. 8, l. 3 sq.; *ibid.*, l. 23; p. 12, l. 12.

⁴ See *Sepher Hakkabbala*, ed. Neubauer, p. 66.

⁵ *Sepher Hakkabbala*, *ibid.*, cf. Harkavy, *Sepher Haggalui*, p. 147, n. 1.

to Chivi on historical or moral grounds. A real "New Torah," entirely ignoring the Old Testament, would never have been accepted by any Jewish sect, be it ever so advanced. But admitting all these circumstances it is not probable that Chivi would have used in his polemics the devotional expressions current in the mouth of the believer¹. Our MS., again, in some places shows such an advanced state of Bible exegetics as is hardly warranted by the productions of the ninth century². Indeed, all the difficult verses (from an exegetic point of view) noted by our author formed the constant subject of controversy between the various commentators, and his challenge to the פתרי פירוטו³ is probably addressed to those who advanced explanations to those obscure words or whole verses. All these reasons speak against the authorship of Chivi. But it is safe to assume, I think, that our fragments emanated from the school of Chivi, who enjoyed a certain following for some generations⁴ and whose adherents probably lingered on for some time even after the defeat inflicted upon them by R. Saadyah⁵. Such a latter-day Chivite would probably adapt himself to his Rabbanite and Karaite surroundings, whose writings he would eagerly study and whose phraseology he would largely accept. This position would enable him to reproduce the "Objections" of his Master without any compunction and permit him to indulge occasionally in a sneer and a little violent language; but on the whole his language would be that of a scholar, and his terminology the one in use by the orthodox majority. His position would resemble very much the one held in modern times by many a Broad Churchman who has long ago accepted Wellhausen and Stade as the infallible authorities on the interpretation of the History of Israel,

¹ See p. 354, n. 3.

² See Text, p. 5, l. 3 sq.; p. 7, l. 14 sq.; p. 10, l. 26; p. 12, l. 20 sq.

³ Text, p. 12, l. 27, 28.

⁴ See above, p. 346, n. 2, the reference to the *Sepher Haggalui*.

⁵ See Ibn Daud, *ibid.*, וינצח, &c.

but would continue by mere force of habit, or out of regard for his fellow citizens, to speak of the "Word of God," the "Holy Writ," the "Divine Revelation of the Bible." This is the only way, I think, which might account for the many difficulties and contradictions our text offers.

The style of our author is that of a Paitan. This was the feature of the time when everything—Halacha¹, Haggada, polemics², history³, poetry, and even letters⁴ of any consequence had to be written in rhymes as well as to be provided with alphabetic acrostics. Our author, like Salmon b. Jerucham in his *Milchamoth* and Hadasi in the *Eshkol*, alternates the alphabet with the תשרי. These limitations, as well as his love for interspersing his lines with allusions to and phrases from the Bible, make his style occasionally forced and even unintelligible. Sometimes he even uses words and forms for which there is no authority in the Scriptures and not even in the post-Biblical Literature⁵. In my notes to the text I have endeavoured to be helpful to the student by giving the Biblical references mainly to such passages as form the subject of the author's attack. In others I have tried to explain their meaning. Yet many more remain still obscure and meaningless, and I can only rely, in my turn, on the students who, having before them the text with the necessary introductory remarks and explanatory notes, will continue the study of this MS. and favour us soon with their comments. My suggestion as

¹ See e.g. the upper writing of the *Aquila Facsimiles*, edited by Mr. Burkitt.

² See the extracts of Salmon b. Jerucham's *Milchamoth* given in the seventh volume of the *Orient L. K.*, Notes, pp. 19-43.

³ See Kaufmann's *Die Chronik des Achimaaz*, p. 38 sq.

⁴ See the letter of Chushiel, *J. Q. R.*, XI, 643.

⁵ Page 1, l. 10 הבהרן; p. 2, l. 11 משרשר; p. 3, l. 17 לאמים; p. 4, l. 4 דרג; p. 6, l. 10 בארורום, l. 11 בסרורום, l. 12 בויהורים; p. 8, l. 28 ובסגנה; p. 9, l. 5 לחד (as verb), l. 6 בסוסה, l. 16 חאנק; p. 10, l. 7 רגופה; p. 11, l. 4 אשוניה; p. 12, l. 11 שופי, l. 12 מוצפר, l. 14 במצבור, l. 28 אשוניה.

to the authorship of this Text can, I am perfectly aware, only be regarded as a mere hypothesis, and I am just as much anxious for its acceptance by those who make Jewish polemics the special subjects of their researches as for its rejection, should any fresh theory prove to lie nearer the truth than the one offered in these pages.

I.

(1 recto)

תשוב אם ישאתך¹ • ואל תמהמה בתמהה: נקטה נפשם עזבו עליה
 שיחם • לתוהו והבל כלה כוחם • פני להבים פניהם כי הורד לארץ
 נצחם • ועינם מכעס כהה: כבו אל טרחה ואולה ואל דרגד
 ומארכה וישמרי וסגולה¹ • עזרה בצרות אולי תשאלו כי יד מכם
 5 אולה • אל ארץ עיפתה תלוהה: עונגי הטעמים ופורטים² בשיר
 כעל יין • ישברו קולם באחי תוכל קין³ • כדויד חשבו להם חכמה ולב
 אין • ולא יוסיפו לנבחה: פִּעְרֵי פִּיהֶם ובלשונם חוכים • יבש כחרש
 כוחם בקמצה מאריכים • ויהי לאבל כנורם ועונבם לקול בוכים •
 נהי נהיה נחה: צִבְאָ יִצְבְּאוּ כָלֵם עַל הַפִּתְרוֹן • יחוגו וינעו כמלאי
 10 שכרון • זה אומר בכה וזה אומר בכה עד הבתרון • והגדול דבר
 הות נפשו ואין יתרון • ובם לא כהה: קנצי מלן ושכל מעט אם
 ישאלו • אין כח להם להשיב כי אם ישלו • בחקים ומשפטים
 נוקשו ונכשלו • ואזעק ואומר אהה: רוגנים ובוגדים מכחישי
 מצח על דבר כזב • יעדרו האמת ויחזקו שקר וכזב • והם חכמים
 15 בעיניהם בגדי (?) משפט לא עזב • הלילו עליהם הה: שמעו
 שמוע • • • • • קולם • והנה מפיהם יצא בטעמי עקולם • ישאו
 ראשם בפשר שיקולם • השמחים ללא דבר וקומתם גבהה:
 תקעו חצוצרה ברמה שופר בגבעה • יאוספו עמים על
 הצולעה⁴ • להוציא מלבה תעתועה דברי בלעה • היא ראתה
 20 בן תמהה: באזני אמרתי קול מלים • לאמר נדע המקרא
 בכל פעלים • לא יותר דבר מראש ועד ישרים • המשבח עצמו
 ברוב מהללים • אם וש מלים השיבה: אחרת •
 תשובו כלכם ובואו אלי • אמנם כי לא שקר מלי • אבין שאלי
 ש • • • • • למודי על בני עולה: שאלותי תבררו מן המכתב⁵
 25 • • • • • אשר בתורה ובנביאים ובכתובים חקוקים • בעדות
 • • • • •³
 • • • • • בתורה וכמוה: רעיון רוח ודעת הכרם •
 • • • • • לתאבת • • • • • לנרם • איש שפתים ורוב דברים
 • • • • • עמו נלוה: קשובות תהיינה אזנך

. Notes to the Text will be found on pp. 370-374.

2.

(1 verso)

לדברי השכילה • דברי רוח לא יושיעוך והרבות מלה • להוציא
 מיסוד המכתב לדרך לא סלולה • לשום המשפט עוה עוה: צדק
 משפטי יי אמת יחדו צדקו • מקצה מכתב אלהים אל קצוהו יובדקו •
 יתנו עדיהם ויצדקו • כאשר אלוה צוה: פועל שמים לא
 5 אשאלך • איך ומה • ידעתי כי תבצר ממך מזמה • כי מי יספר
 שחקים בחכמה • אדם להבל שוה: עלט ואור איך אמן רקמו •
 חשך אי זה מקומו • אי זה הדרך יחלק אור ביומו • יפץ קדים
 עלי גוה: שם ממדי ארץ כי תבקר • ומסך דלתי תהום כי
 תחקר • העיני האנשים ההם תנקר • אם יאמר לדעת יהיה
 10 לבו לב נעוה: בורא אלהים אשר עשה את האדם ישר • והמה
 בקשו חשבון משרשר • בין תבין את אשר לפניך מישר •
 ודבריו תאיר לפתח תקוה: במאכל בשר למה לא הותר לבני
 אדם וחוה • כי אם לבני נח בגורה צוה • ומאדם ועד נח מה עשו
 למה לא אכלו בשר תאוה • כי אדני לא צוה¹: מרוחים במה
 15 סעד אדם בתוך הגנה • וכמה לו שם יום או מאה שנה • הגר
 אם ידעת בינה • אור נא כנבר חלצוך בעו וחרוה: לדת
 שת נקב בו אדם דמותו וצלמו • ולקין והבל לא נזכר עליהם
 גלמו • ומה עד שלשים ומאת לא הוליד בצלמו בעולמו •
 כדמותו אשר לא שוה²: כזה היכשר לכם יודעי תבונה •
 20 כי הבורא חתך קץ לדור המבול ומנה • והיו ימיו מאה ועשרים
 שנה • בקצב וקצוה³: ישר דבר יי בכל המכתב חפשו • ואולי
 השנים תבואינה אל נכון הסו • ויהיו לאחור ולא לפנים • כי
 נחפשו במנין ותקוה: טפסר שת ודורו יומם נחרת • שם
 ודורו בלעדי תרח והרן מן המכתב נכרת⁴ • הלעיטני נא מעם
 25 יערת • למען ספות הרוה: דק בעת ההיא וירד יהודה • • •
 טרם המכר יוסף הנה לתורה ולתעודה • מה בצע • ל • • •
 עמם היה בעדה • ובתוך עשרים ושנים • • • • •
 הגיע אונן עם אשה להועדה • • • • •

3.

(2 recto)

לחרוש בעגלה מלמדה • והלדת פריץ ובני פריץ חצרון וחמול
 לעודדה • ימי שנותם בהם כמה להתוה¹ : חי עולם הבטיח
 האב והסבירו • כה יהיה זרעך והאמין בדברו • ואיך אחרי כן
 ענהו באף והמיריו • כי גר יהיה זרעך בארץ צרו • להפר
 5 את האחוה² : זמן אם לא שלם לאמרי • למה מכל האומות
 העבירו המצרי • לא יוכל היות בכל הארצות ובמעבר עברי •
 נפרד לתאוה³ : רביום ההוא נשבע לתתו עשרה גוים מורשה⁴
 איך ובחמשה מקומות אמר ששה⁵ • ובאחד חמשה⁶ ובאחד
 שלשה⁷ ומשה הוסיף שבעה בהפרשה ואנה צוה : דפריש
 10 ארבע מאות שנה חבל • לזרעו בעבדות סבל • ואחרי כן הוסף
 שלשים הרעת לבלבל • מאין תצאנה אלה השנים אשר התוה⁸ :
 דבת הארץ שמעו וימינו הרים • אם יראנה איש למעלה
 מעשרים • בלתי כלב בן יפנה הקנוי מן הנרים • הוא יראנה
 בשלוח : גש הלאה והבן נכון באישים • יהושע בחסרי עשרים
 15 הרשים • וארבעים במדבר הנה ששים • נותרו מימיו בחלוק
 הארץ חמשים • במותו אשר חיוה⁹ : בקר עוד ימי דויד ושמואל
 לאטים • ועלי ואגרת יפתח וימי השופטים • איך יגיעו לארבע
 מאות ושמזנים נפרטים • בלי תעות ומעוה¹⁰ : איש בשת
 לא היה לשאול בתחלת מלכותו • ואחרי מותו נמצא ארבעים
 20 למולדתו • וארבעים לאבשלום במרידתו • לפני מלכים לראוה¹¹ :
 נאה צורה יפה תמונה • גש הלאה והסר תואנה • ואל דברי
 האזינה • והשב מן המקרא נכונה : אחרת •
 לאסא בשנת עשרים ושש למלכותו מלך אלה¹² • וכבר בעשא
 מת קבור במחלה • ואיך בשנת שלשים ושש לאסא בעשא¹³
 25 ע • • • • • זכר אחוזה : בן אחאב הוא יהורם מלך על שמרונה •
 בשנת שתים ליהורם בן יהושפט שתים עשרה שנה¹⁴ : ועוד
 • • • • • ויהושפט מלך ונתמנה • בשנת חמש ליהורם בן אחאב¹⁵
 • • • • • מלך בחיי אביו וממלכת אביו נכונה •

4.

(2 verso)

בקריה עליוה: גוע יהורם בן יהושפט בן ארבעים¹ ובמותו כבר
 היה קמן בניו בן שנים וארבעים² ומלך בשנת שנים עשרה
 בקבועים³ ועוד באחת עשרה⁴ שמת לתעתועים • הלא זאת
 רוח עועים • וחמה עזה: דרג ירבעם בן יואש במלכות אום
 5 שלישיה • בשנת חמש עשרה למלכות אמציה⁵ • ובשנת עשרים
 מלך⁶ ושבע לירבעם עזריה בן אמציה⁶ • ובשנת עשרים ושלוש
 שנה ליואש בן אחזיה⁷ • ועוד בשלשים ושבע מלך בנו⁸ בקשת
 רמיה • והמלאכה נמבזה: הלא חמש עשרה שנה מלך אמציה
 עם ירבעם • ובשנת חמש עשרה לירבעם המלך עזריה על העם •
 10 ואיך יחשב עשרים ושבע בפעם • ובראש כלם ובצעם • השמנה
 היא אם רזה • בחשבון הראשון במות ירבעם והורר לאשמנה •
 כבר עזריה במלכות עשרים ושבע שנים נמנה: רבשבון השני
 • • • ארבע עשרה שנה • ואיך מלך זכריה בן ירבעם הנה • בשנת
 שלשים ושמונה שנה⁹ • הנה דרך נלוזה: זר נכתר אחז בשנת
 15 שבע עשרה לפקח¹⁰ • ובשנת שנים עשרה לאחז הושע למלוכה
 לקח¹¹ • אלה שמנה שנים אין נמסו ברקח • לשבי ולבזה: דרט עוד
 כי מלך הושע בשנת עשרים ליותם¹² • וכבר יותם נקבר ונסתם •
 איזה מושל עלי ימושול אז איתם • אם לירזה: טבע שני
 יהויכין שמונה עשרה וחדשים שלשה¹³ • ובדברי הימים שמנה
 20 שנים וחדשים שלשה ועשרת ימים חרושה (?)¹⁴ • השכילוהו יורעי
 דת מורשה • מול מחזה אל מחזה: יחש • • • גולה שמונה עשרה
 אלף בשנת שמונה¹⁵ • וארבעת אלפים ושש מאות בשנת שבע
 הכל ימנה • וכן בראשית ממלכת יהויקים יתנה¹⁶ • והנה ביד
 המלאכים הבאים אל צדקיה יכנה¹⁷ • • • • • אנ • • • • • והוציא
 25 יהויכין מבית האסורים • בירה • חמשה (?) ועשרים • • • •
 שבעה ועשרים¹⁸ • וכן בעשר לחדש • • • • • בשבעה • • •
 מחסרים¹⁹ • • • • • בנאזה • • • • • דברי הימים • • • • •
 צרופים • זה לזה יוסף • • • • •
 • • • • •

5.

(3 recto)

וְעִרְוָה: בְּשִׁכְלִי עִם הוֹאִילוּ פָנוּ אֵלַי • וְעַל פְּנִיכֶם אִם אֶכּוּב
 בְּמִלִּי • כָּל אֲשֶׁר בָּאֵהֶל יִטְמָא וְגַם כָּלִי אֲבִנִי גָלְלִי • וְאֵיךְ לֹא יִטְמָאוּ
 צִמִּיד פְּתִיל כָּלִי • בִּיד חֲזָקָה וּבַחֲמָה שְׂפּוּכָה¹: נִכַּח כֹּזֵה כָּלִי
 אֲטוּם כְּעִרְכוּ • אֲשֶׁר יִהְיֶה עִם אֲשֶׁר יָמוּת בְּסוּכּוֹ • כֵּן הִשְׁכִּיל וְכָלִי
 חָרַשׁ אֲשֶׁר יִפּוֹל מֵהֶם אֶל תּוֹכּוֹ² • וְאִם נָפַל הַשֶּׁרֶץ בְּצִדּוֹ אוֹ הִכְלִי
 יֵשֶׁב עָלָיו וְדִרְכוּ • אֵיךְ לֹא יִשְׁבֵּר וַיַּחֲתֵכוּ • וְהִתְשׁ בַּחֲמָה לָאָרֶץ
 הַשְּׁלֵכָה: שְׁכַל מִבְּנִינִים אֲמָרִי הָאֲזִינוּ • בִּינוּ הִגִּינוּ • הִנֵּה כֹהֲנֵי יִי
 בַּהֲיוֹת הַקֹּדְשִׁים בִּידֵם לְמַלְלִי • לִנִּי • רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בָּם לֹא יִדְעוּ עֲנוֹת
 לַחֲגִי³ • אָף כִּי עֲתָה נוֹגֵי רוּחַ מוֹנִי לֵב מִמוּעֵד נוֹגֵי • וְקִרְאָתָא
 אֱלֹהֵיהֶם • לֹא יַעֲנֵנוּ בָּהֶ: עֲמוּקָה מִשְׁאוּל מֶה תִּדְעַ לְהַעֲלִי גִבְהִי
 שָׁמַיִם מֶה תִּפְעַל • אִם אֲ • • • • חֵכֶם מֶה וְאִרִּים יָדִי בְּמוּעַל • גַּם הוּא
 עוֹן פְּלִילִי • לֹא • כִּי כִחְשׁוֹ • אֶל מִמְעַל • מַחֲטָאת סֶדֶם הַהִפּוּכָה⁴ •
 פָּרַשׁ הַכֹּל בִּפְרָט שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֲרוֹת • אִם חֲתַנְתּוּ וְחוֹתְנֵנוּ וְאֲבִיו
 וְאִמּוֹ לְהִזְהִיר לְצוֹת • וְעֵינֶיךָ בַּת בְּנוֹ וּבִתּוֹ וְאֶחָיוּתוֹ מֵאֲבִיו וְאִמּוֹ
 לֹא זָכַר לַחֲוֹת • אִם נִתְכַּסֶּה עִמָּם בְּשִׁמְיָכָה: צְוִיִּים כֵּן עוֹנֶשֶׁם
 לֹא הוֹכִיר כְּשׁוֹרָה • הִפְכֶם לְמַטָּה לְמַעֲלָה בְּעוֹנֶשֶׁם בְּהִזְהָרָה •
 עֲנוֹת אַחֲרוֹנוֹת אַחֲרֵינוּ הַיּוֹק הַהֵרָה • כְּעוֹנָה בְּלִי הַפּוּכָה:
 • • • גַּם כִּי קָבָה אֲרִירִים שְׁנַיִם עֶשֶׂר • לֹא זָכַר כִּי אִם אַרְבַּע מֵהֶן
 בָּאֵלָה וּבִאֲסֹר • וְכָל הַנּוֹתָרוֹת דָּחָה חֲסֹר • בְּעִמְךָ וּבִכָּה⁵: רְצוּף
 אֶהְבֶּה עִם שְׂפָחָה נַחֲרַפְתָּ • אֵיל אִשֶּׁם כִּפְרָתוֹ תִּמְוֹר רִשְׁעָה
 מִסְלַפְתָּ • וְלִמָּה אֲשִׁמִּים מוֹשִׁיבֵי נִכְרִית נִצְעַפְתָּ • עַתָּה לֹא לְיוֹם
 אֶחָד הַמִּלְאכָה⁶: שִׁקְרוּ מִתַּחַתִּי בְּעַם מִצְרֵי קָהֵל הַמוֹנִי • לְהַצִּיאָא
 כָּל • • • • וְהַנּוֹלֵד מֵהֶם בְּעֶצֶת אֲדִנִּי⁷ • אֵין נֹזְהָרוּ חֲקִים כֹּאֵלָה בַּתּוֹרָה
 אֲ • • • • מִשּׁוּמִי עִם עוֹלָם הַגִּידָה וְעִרְכָּה: תּוֹרַת שׁוֹר אוֹ כֶּשֶׁב
 אוֹ עֵז כִּי יוֹלֵד בְּעֵדֶר • עֵגֶל וְגַדִּי כְמוֹ כֶּשֶׁב כֵּן יַחֲדֵר • וְשׁוֹר אוֹ שֶׁה
 • • • • וְאֵת בְּנוֹ כְּנִידֵר • פָּרָה וְרַחֵל וְאֵת בְּנֵה יִסְדֵּר⁸: זֹאת הַמִּסְכָּה
 • • • • בָּאֵהֶל מוּעֵד מַחוּץ לַפְּרָכָה • וְעוֹד מַחוּץ לַפְּרָכָה
 • • • • בָּאֵהֶל מוּעֵד⁹ נִהַפְכָתָא • וְכֹאֵלָה רַבּוֹת בִּימֵיךָ נִאֲרַכָּת¹⁰

6.

(3 verso)

נפש משיבה: אחרת תשלומי בהמה ומכה
 אדם יומת • למה הזכירו פעמים זה לזה לעמת • בשני מכה בהמה
 ומכה אדם מגמת • ובראשון הוסיף נשמת • רוח אדם העולה¹:
 שבע שבתות שנים באמונה • ידע כמה יעלו מי מנה • שבע
 שנים שבע פעמים למה עוד שנה • ועוד שלש שבע שבתות
 השכם לאונה² • תשע וארבעים שנה • לקול המולה גדולה: רשם
 וישלח משה לחתנו • ולא נודע מתי שב למשה במחננו • ויאמר
 לו לכה אתנו היות למעינו • מאין נדע אם הלך אם שב למעונו •
 ואל ארצו סלה³: קשר ציצית צוה לעשותם • על כנפי בגדיהם
 לדורותם • ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת באדרותם • איך נבין
 הציצת והתכלת בסדרותם • במעטה תהלה⁴: צוה אלהים לבלעם
 קום לך עם השרים • ואחר ויחר אפו כי הולך בזהורים • ויצא
 אתו להחרים • וישלח מלאך והשינו בין המצרים • בדרך לא
 סלולה: פגעו וצוהו ביחודו • לדבר כל אשר ידבר לו הפחידו •
 כי אם היה מקלל במצות פקודו • אלוה בדברו עמו ישמידו •
 וכן אמר ואציל אתכם מידו • היש אלוה בלעדו • רב העלילה⁵:
 עול ימים בן כמה שנים יהיה בעתו • ויקום עליו נדרו
 ושבעתו • אלה החקים אשר צוה בין אב לבתו • אלהים שוכן
 מעלה: סדר השבטים למה בן על הברכה והקללה⁷ • ועוד
 דרך מבוא השמש במסלה • בארץ הכנעני היושב בשפלה⁸ •
 אי זה הדרך יחלק אור תחלה • והשמש בא ונעלה • ויהי חשך
 אפלה: נביא יי' לא הזהיר על החלב באלה הדברים • וגם לא
 זכר יום תרועה וכפורים • כאשר הזכיר כל המועדים ברו • צ •
 ושחיטה ואכילת צאן ושורים⁹ • בזבח ועולה: בגרש עיר
 המקלט שש באמורות • צוה והיו אלה לכם בכל מושבותיכם
 לדורות • ואיך שש ערים יהיו בכל מושב לדורות • • • • •
 וישראל גלו בשערי הארץ להזרות • להיותם לאלה
 ולקללה¹⁰: לעבד אמר כי משנה שכר שכיר עבדך ב • • • • •

מקומות • פה לעין קדמות • ובראשון בסדר כתובה לרקמות • ערוכה
 ושמורה: סדר ובהקבץ שנית בתולות • ומרדכי ישב בשער
 המלך במסלות • מתי נקבצו בתולות • שנית במקהלות • אל שושן
 הברה¹: ערך כורש ודריש וארתחשסתא ואחשורוש •
 5 איך מלכו בסדרם תדרוש • וכמה מלכו עם שבעים שני הגלות
 תחרוש • לתעודה ותורה: פתרון שלש השנים • ומי ראה כן
 בחזיונים • אשר ראה כן דניאל אלה מאלה שונים • פקדם חשבם
 באמונים • לצרף ולבררה²: קשר מנין כפול ואלה העולים³ •
 ובנין הבית ותפלת ממשל משלים⁴ • וגבורי דויד ומספר ישראל⁵
 10 ומיתת שאול כפולים⁶ • מה נלמד מהם ומה מועילים • בהם
 חכמה לפתורה: רק מיתת יהושע⁷ ושמואל⁸ פעמים רשומה •
 וביאת סנחריב⁹ וחרבן הבית¹⁰ כפולים חתומה • ורוב דברים אשר
 אין לה לכתוב לדעת על מה נחקקו כפלים במקרא: שפר
 נלגל המלים ברמיון שכליו • כמו גוער בים רוגע הים ויהמו גליו¹¹ •
 15 ויפצר בם ויפרץ בו במליו¹² • שחים סחיש¹³ עלגים לעני שפה¹⁴
 ערליו • מלתעות מתלעות¹⁵ עכשוב בית עכביש¹⁶ כסליו • אשר
 יקים בתחליו¹⁷ • ואחריו החזיק החרה: תמורת איך אעשה
 איך אבוא במנינם • קפוד קפוז¹⁸ יעלוז יעלוץ¹⁹ ימקו וימכו בעונם²⁰ •
 ועוד כל תוין בראש אם הם יסוד לשרת אינם • חוץ תומיך גורלי²¹
 20 ותשורי למלך חמשה הנה הנם²² • במדה במשקל ובמשורה:
 קנא קנאתי לקדושה עדתי • ובאפי עלתה חמתי • על הצולעה
 היושבת המתרפקת לעמתי • ומלין תפציר על חכמי אומתי •
 לאמר אפס משיב ועומד למגמתי • מאהלי בן ברוקה:
 אחרת: תאמר מצאנו חכמה פלילה²³ •
 25 כי לנו המקרא נחלה • ואין מי יעמוד בחבמי גורן עגולה²⁴ •
 חבורת הצדק הקדושה: שוקדים על דלתות תלמוד ומשנה •
 אשר חכמתם כמרחבי ים ישנה • ובמקרא לא יספנו דעתם
 לכוונהכי בלבם חרושה: ראם קרניו בהם ינח לצים • אל

8.

(4 verso)

אל כל ישראל אשר בארבע פנות נפוצים • נורותיו ודתותיו
 יצאו אצים נחוצים • גאון יעקב אבן הראשה: קרן שבעה
 עינים על אבן אחת חקוקים • שבעה החברים משכילי הדברים
 עתיקים • שבעה אלה עיני יי משוטטים בכל הארקים: ללמד
 5 בישראל משפטים וחקים • ותורת משה צוה לנו מורשה:
 צפירת מנורת זהב ועל ראשה גלה • ועליה שבעה נרות ושני
 בני היצהר מימינה ומשמאלה • העמדים על אדון כל הארץ
 כלה • הוא אב בית דין מימין הגאון והשלישי משמאלו
 לתהלה • ושבעה רועים ושמונה נסיכי חבורת הצדק הכלולה •
 10 המלמדים בישראל תורה מפורשה¹: פנו וראו אז הבדיל ביד
 הזקנים • להבדיל מקהל יי כל סרבים וסלונים • וכל הממרים
 ולתורתם שמוע מאנים • מחוץ לעדת יי מושבם במצורעים
 ובעלי שחינים • וליכתבו בכתב בית ישראל החרושה²: עטרת
 תפארת תמננם אשרי העם שככה לו • אשר מקרבנו יצא מושלו •
 15 נגש אל יי להדום רגלו • ודבר שלום לכל גלות ישראל בארבע
 זוויות משלו • להם תורה אחת לפרשה³: סבותי ימים ואיים
 וארץ גזרה • ובידי כסף לאנשי האלהים להביא תשורה • למלמדי
 ומשכילי מצוה ותורה בגבורה • ואין קול ענות חלושה:
 בער בן שמונה עשרה יצאתי ממגורי • מארץ תובל⁴ מבית
 20 הורי • ועזבתי את כל יגיע אבי ואת כל יקרי • והלכתי נוכח
 מבוא השמש למורי • חכמת המקרא לדרשה: כהמתחי שנים
 בגולה ורוב ימים • עד קראתי המקרא מראש ועד תומו • • מ • •
 ושלושה וששה פעמים חמשה עשר הפסוק לשון קדושה
 וכן הלעז בניאומים • והפתרון עד להדק בריצוי יומים • עד תומו (?)
 25 על פה כמים המזורמים • פי ימהר יחיה: למרוב הלהג • אשר
 עשרים וארבעה ספרים • היו בפי סדורים • עשיתי גדולים
 ונפלאים ספרים • והנם בישראל בגלוי ולא במסתרים • • •
 שלשה: כל זה שעמלתי ושחכמתי בפתרון המקרא ובסגנה

ילדים אין לאבשלום כן במקרא נאמר • כי אין לי בן אמר • הציב
 לו מצבת למשמר • ואיך ויולדו לאבשלום שלשה בנים ובת
 ושמה תמר • אשה יפת מראה כחרסה¹ ; כביר צונו בתורתו
 במלה • לא תאכלו כל טרפה ונבלה • ואיך צוה לעורבים את אליה
 5 לכלכלה • יום יום לעמוסה² ; לתך בחמשה כסף הדביונים • וראש
 חמור בכסף שמונים³ • הגד באמת ובאמונים • אם עמך כסוסה :
 כוליצה זאת בנועם • הגד בנחת ולא בזעם • והעור ששים
 וחמש שנה יחת אפרים מעם • בטרם ידע הנער בפעם • ברע
 למאסה : להג מספר השנים ועתם • מאין ראשיתם ובאי זו
 10 תכליתם • מאיזה יום ועד גלותם • לבו ולמשסה⁴ ; שכל פתרון
 צו לצו קו לקו • בארו במשקולת וגם קו • ולא ישיג מספח
 אשר משפט יקו • הן תוחלתו נכובה ונמסה⁵ ; ערך הכל היום
 פשר הבניה • יחרוש הזורע בארץ נשיה • לפתרון חטה ושעורה
 זרויה • קצח וכמון עיני צופיה • מה זאת עצה פליאה הגדיל
 15 תושיה • אשר האלהים עשה⁶ ; פרעות שבע על חטאתיכם
 בשנון • ועוד מכה כפלים לבקש תאנון • ואיה חסדיך הראשונים
 יי רחום וחנון ; כל עון תשא⁷ ; צבא כל הגוים מרי שבת וחורש •
 איך יבוא כל בשר להשתחות בציון לקודש • וזכריה החליף מדי
 שנה בקודש • מלך רם ונשא⁸ ; קצרה הידולאה⁹ • לחוות חכמת
 20 המקרא פליאה • כל אשר הלב יבין לאלפים ומאה • והדיו יקפא
 • • • בכף הראה • להתם חפש מחפשה ; רוגנים ל • • • למדו
 להם • • • איביריו¹⁰ בבלי דעת מליהם • הוי חכמים בעיניהם • ונבונים
 לנגד פניהם • וה • • • המורים מאסו וחכמת מה להם • כי נעו
 בארח חיים פלוסה ; שאלות המורים ימצאום אנשים בקשת¹¹ •
 25 הלא חבלים יאחזמו יושבי פלשת¹² • עלית בגורל עד השאיר אבניה
 בקיר חרשת¹³ • וינשא לנסהו ; תורות שאלתם שעמנו וכלאים •
 ועדותם זו ילמדו איש ונערו ילינו בתוך ירושלם¹⁴ • • • רבים
 להתעלסה ; יוצר ובורא הכל בדברו • יומם יצוה עלי חסדו

10.

(5 verso)

ובלילה עמי שירו • זכרני ברצון עמו בחירו • ויפקדני בתוך
 עדרו • חבורת הצדיק ודורו • ואלעזר בן עזריה:
 אחרת אמרתי אשימה לרוחי מעצר • אשמרה מחסום
 כבלום אוצר • והנה רשע לנגדי מלים יפצר • לרבר אל יי תועה:
 5 במתג ורסן לבלום ולשם פה • פה היושבת בתוך האיפה • ככר
 עופרת להשליך אלפיה ואל שפה • אשר למה למות יקרא
 בדופי רגופה • והנה זאת הרשעה: גמורה הוות תחשב לשונה
 כתער • על קדושי יי הרחיבו פה בפער • ויאמר לבנות לה בית
 בארץ שנער • כי משם יצאו מרעה אל רעה¹: דבה יוציאו
 10 על צדיק בנאווה ובחז • מחללי מועדי יי נוני ממועד בדאנה
 ורמזה • דבר יי וחכמיו לבם בזה • לא אבו שמוע זאת המרגעה:
 דאשימם אלהים • היורי זקים שניהם חצים ומות במתלהלהים •
 אשר אין חליפות למו ולא יראו אלהים • ולא שבו מדרכם
 הרשעה: ומהם עוד תקח בפלילים • והשלכת אותם אל תוך
 15 הנחלים • ממנו תצא אש אל כל בני תם יושב אהלים • כי בערה
 כאש רשעה: זה אלהים חילי נתן לי לשון למודים • וישם
 פי כחרב וחיצים חדים • להגיד על פניהם דרך צועדים • ולהחריש
 אשר הם בודים • ולא יהיה בפיהם לשמוע: דילו בכו בכו
 להולך בשביה • שלום המלך בן יאשיה • ואנה מלך שלום בעיר
 20 הומיה • יהואחז אחיו מלך בעגלה יפיפיה • ושמו יהוחנן הנה
 שמה ושערוריה • והיה רק זועה²: מפסר זרע דור והלויים
 משרתים במעמד • יהיה כחול הים אשר לא ימד • יכשר דברי
 נביא יי במלים בלי מעמד • ונראה ונשתעה: יוצר אור ובורא
 כל גואל ישראל ואבירי • דבר בקדשו כי לא ימלך לעולם
 25 על עררי • מזרע המלוכה לישב נזרי • כי לא יהיה עוד מזגועו
 מושל על עמי בחירי • הדבר יצא מפי הנותן תשועה³:
 זנת אלם⁴ העיר היונה⁵ בחירה • חרן וחרב היונה⁶ אמירה • ועור
 קרא למלך בבל ששך⁷ ונמורה • ועל ישבי לב קמי⁸ רוח נבערה •

II.

(6 recto)

וסער סועה: כלי אחד ששה זרועים בלולים אנורים • ועשית
 אותם לחם ככרים • ומכולם לא הזכיר כי אם עוגת שעורים •
 בפיו לשמועה¹: לשאת עון בית ישראל צוה בשפעים • ימים
 שלש מאות ותשעים • ועון בית יהודה ימים ארבעים • • • •
 5 יפקדו אלה השנים לישראל לבד ידועים • וליהודה לבד בלי
 תעתועים • בחכמה ודעה²: כמספר שלשים שנה ושבע ועשרים •
 מאין תחלתם ואנה תכליתם בבירורים • ומה ענינם אצל הנביא
 להחשב במפקד מספרים • בקרב שנים תודיעה³: נאם אלה
 האנשים החושבים און ואין בפיהם אמת • ויהי כהנבוא
 10 ופלטיה בן בניה מת • ואזעק ואומר אהה בחרב נקם נקמת •
 תכלה אותם עד ארגיעה: סחוב והשלך אם מת פלטיהו בן בניה •
 לחרפות לדראון עולם לשאול תחתיה • מדוע לבדו זעק ואיה •
 כלה אתה עושה לאום שלשיה • והארץ רועה התרועעה⁴: ענה
 לקחת ממנו מחמדו במגפה • ותמת אשתו כאשר היום לערוב רפה •
 15 ואם בקש להראות אות לאות יפה: לא יכול כי אם באשתו הענייה •
 לעורפה⁵: במות פתועה: פלא כזה צוה להושיע כפלים • לך
 קח לך אשת זנונים מגלת שולים • וילך ויקח את גמר בת
 דבלים • יכשר כזאת שערורה בנביאי ירושלם • לקחת זונה
 צועה⁶: צוה לפקוד על יהוא דמי יזרעאל • ועל בעשא מדמי
 20 ירבעם תמרור להרעל • ותכן כזה דרכי תמים פועל • מתכן
 עלילות ואל דיעה⁷: קודם אמר והקים יי לו מלך למעלה •
 אשר יכרית בית ירבעם עד לכלה • כי כלבבי עשית לבית
 אחאב בפלילה • היטיבות לעשות הישר סלה⁸ • ואחרי כן שב
 ויתאונן עליהם בעלילה • כי שמרו מצותו בתחלה • להניע
 25 אליהם במעשה הרעה: ראה נא עוד דרך נכוחה • אמר
 הנביא לדויד בשיחה • לך עשה יי' אלהיך ירצך במנחה • ואחרי
 כן נחם אתה לא תבנה לי בית מנוחה • כי אם בנך הוא יבנה לי
 משכנות מבטחה • בית תפלה ושועה: שקד והסית את דויד

12.

(6 verso)

. . . . לך מנה את ישראל ואת יהודה . ואחר אמר שלוש אנכי
 במדה . אם הוא חטא מה חטאו העדה . כי כרעו למבח
 ללא חמס בכפיהם ורשעה¹ : תאניה כזאת נעשתה
 ב ם היו בני בלעל לא ידעו את יי' אלי . הם חטאו ומתו
 5 ים אלף רגלי² . וכמה וכמה כאלה אודיעה : אמרות
 ענינים אלה ושון . אם בקשתי למלאות פחשגן
 הנשתון . או פנים ואחור חרמי היתון . און שמעת ועין ראה :
 אחרת : תשובת ואכרה לי בחמשה עשר כסף
 אמורים . וחמר שעורים ולתך שעורים . מדת היא לתך ובין
 10 כסף ושעורים . הודיעוני בבירורים . באמרה צרופה³ :
 שופו מאין יצא זה המספר . דבור בענינו כצפת על העמוד⁴
 מוצפר . אנה חרות באמרי שפר . ויודעי הכתוב בספר .
 יוכיחו בין שנינו המצפה : ראו כל הענין הזה לבור . שמעו
 זאת הכהנים וישראל במצבור . ובית המלך יחד לחבור .
 15 אנה היו רשת פרושה על תבור . ופח למצפה⁵ : קשב ענין
 יחינו מיומים אחיה . ובשלישי יקימנו ונחיה . מאין יצא פתרונו
 ואיה נדעה נרדפה אחריו כגור אריה . עולה טורף טרפה .
 6 צירוף הרג וחצב נביאים להוציא לאור משפטו . וחפץ
 חסד מאדם מעולות חטאו . בענין אחד יחד יהיו מתנהלים
 20 לאטו . באמרה כמטר ערופה⁷ : פשר באסרם שתי עונותם .
 ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותם . לא אאמין בשוא
 נתעה כי שוא תהיה תמרותם . והארץ חנפה⁸ : ענין איה
 כי המלאך בכה . ויאמר שלחני והחליפו למבוכה . על לא
 חמס בכפיו ותפלתו זכה . בכיה עליו נוספה⁹ : סדר עמוס על
 25 ארבעה ועל שלשה¹⁰ . ואביון בעבור נעלים¹¹ פעמים חרושה .
 נעלים ולא נעלים היה לו לארושה . פעמים דתו מאולפה :
 נשא אתכם בצנות . והשלכתנה ההרמונה פתרם נכון פתרי
 פתרונות . ולא בכסף אשונות . על חרש צופה¹² : מבליג שוד על עז

NOTES TO HEBREW TEXT.

I.

¹ Read דרנר for דרנר. For ישמרי see 1 Chron. i. 18, but the point is not clear to me.

² See Amos vi. 5, cf. *Sepher Haggalui*, p. 55, l. 5, and Harkavy's note to it, p. 58 (No. 45).

³ i. e. Jubal, Gen. iv. 21.

⁴ See Micah iv. 7 and Zeph. iii. 19. See also below, p. 7, l. 21. The meaning is not clear to me.

⁵ Cf. Exod. xxxii. 16. The Rabbanites have כחור as a name for the Scriptures, see Prof. Blau, *Zur Einleitung in die Heilige Schrift*, p. 17 sq. For מכתב, see Hadasi, *E. H.*, p. 70 a.

2.

¹ See Gen. i. 29, ix. 3, and Rashi and Nachmanides to these verses. Cf. also *Sanhedrin*, 59 b.

² See Gen. v. 3, 4, and iv. 1, 2, cf. *Gen. Rabbah*, c. 24.

³ Gen. vi. 3. Cf. Ibn Ezra and other commentaries.

⁴ See Gen. v. 6 sq. about Sheth, with ימח at each person; xi. 10 sq. regarding Shem, omitting the ימח except in the case of Terah (verse 32) and Haran (verse 28).

3.

¹ See Gen. xxxviii. 1, and cf. Ibn Ezra about the chronological difficulty. See *Seder Olam*, ed. Ratner, II, and references there in the notes.

² See Gen. xv. 5, 6 and 13. ³ See Gen. xv. 16. ⁴ Gen. xvi. 11-21.

⁵ Exod. iii. 8, 17, xxxiii. 2, xxxiv. 11, Deut. xx. 17. ⁶ Exod. xiii. 5.

⁷ Exod. xxiii. 28. See Commentaries to all these verses and *Gen. Rabbah*, ch. 44.

⁸ See Gen. xv. 13 and Exod. xii. 40 and Com., and *Mechilta* to the latter verse.

⁹ See Num. xiv. 29, 30, xxxii. 12, and Joshua xxiv. 29. The argument seems to be based on עשרים דורשים בוחסי which is not evident. Cf. old and modern commentaries to the given verses as well as to Exod. xxxii. 2. See also *Seder Olam*, XI, XII.

¹⁰ See Jud. xi. 26 and 1 Kings vi. 1. See *Seder Olam*, XII to XV.

¹¹ See 2 Sam. ii. 10 and xv. 7 and Commentaries. See also *Seder Olam*, XIV and the references given there in note 18.

¹² 1 Kings xvi. 8.

¹³ 1 Chron. xvi. 1.

¹⁴ 2 Kings ii. 17.

¹⁵ Ibid., viii. 16.

4.

- ¹ See 2 Kings viii. 16. ² 2 Chron. xxii. 1, 2. ³ 2 Kings viii. 25.
⁴ Ibid., ix. 29. ⁵ Ibid., xiv. 23. Perhaps we should read ורך for דרר.
⁶ Ibid., xv. 1. ⁷ Ibid., xiii. 1. ⁸ Ibid., xiii. 10. ⁹ Ibid., xv. 8.
¹⁰ Ibid., xvi. 10. ¹¹ Ibid., xvii. 1. ¹² Ibid., xv. 30.
¹³ Ibid., xxiv. 8. For the *Paitanic* use of שבע see Zunz, *Literaturgeschichte der Synagogalen Poesie*, p. 634.
¹⁴ 2 Chron. xxxvi. 9. ¹⁵ See 2 Kings xxiv. 12, 14, 15.
¹⁶ See Jer. lii. 28, 30. ¹⁷ Jer. xxvii. 1, 3.
¹⁸ See Jer. xxxi and 2 Kings xxv. 27. Probably we should supply דתי.
¹⁹ Probably referring to the contradiction between Jer. lii. 12 and 2 Kings xxv. 8. See ancient and modern commentaries to all these verses and cf. also *Seder Olam*, XVII, XIX, XXII, and XXVII. See also for all the chronological difficulties, Hadasi, *E. H., Alphanetha*, 125, 126.

5.

- ¹ See Num. xix. 14, 15.
² Lev. xi. 30, see also *ibid.* verse 55. Cf. *Siphre*, ed. Friedmann, p. 45^a. See also Rashi, as well as the *Mibchar* by the Karaite Aaron b. Joseph, to the verses both in Leviticus and Numbers. Cf. also Hadasi, *Alphanetha*, 293.
³ See Haggai ii. 11 sq. ⁴ The reference is not clear to me.
⁵ See Lev. xviii. 7 sq. (אחור), *ibid.* xx. 10 sq. (עניש), and Deut. xxvii. 20 sq. (באלה). See Commentaries, particularly Nachmanides and Ibn Ezra.
⁶ See Lev. xix. 20, 21, and Ezra x. 10, 13, and 19 (והמלאכה לא ליום אחד).
⁷ Ezra ix. 1 and x. 3. R. Jacob b. Samuel's reference to this latter verse as proving among other verses the need of tradition (Pinsker, *L. K.*, p. 23 (כרחו בריה להוציא כל נשים) &c., may perhaps have been suggested by these lines.
⁸ See Lev. xxiii. 27, 28, and cf. Commentaries, Nachmanides to verse 28 : וא"כ היח ראוי שיאמר פרה או כשבה.
⁹ See Exod. xx. 21 and Lev. xxxiv. 3.
¹⁰ Read מארכת. See Prov. iii. 10.

6.

- ¹ Lev. xxiv. 17, 18 (with נפש and *ibid.* 21 (without נפש), see Ibn Ezra and *Mibchar* to the latter verse.
² Lev. xxv. 8, see *Torath Kohanim* (p. 105, ed. Weiss).
³ See Exod. xviii. 27 and Num. x. 29. Cf. ancient and modern commentaries to these verses.
⁴ See Num. xv. 38. Cf. Ibn Ezra, *ibid.* to verse 39, and *L. K.*, Appendices, 126.
⁵ See Num. xxii. 20, 22, 35, and Joshua xxiv. 10. Cf. also R. Saadyah, *Emunoth W'Deoth*, III, 9 (חששית, &c.).
⁶ See Num. xxx. 17. ⁷ See Deut. xxvii. 12, 13.

⁸ See Deut. xi. 30 and Judges i. 9. Perhaps he means to say that the definition in Deuteronomy is insufficient, considering that the Canaanites were scattered over such a large area. See also Rashi, Ibn Ezra, and *Mibchar* to the verse in Deuteronomy about the difficulty attaching to the word *אזור* in this connexion.

⁹ See Deut. xvi. 1 sq. and xii. 21 sq. See Ibn Ezra to Deut. xvi. 8 ולא הזכיר יום חרועה ויום העשור כי אין הצבור מחובר במקדש. Cf. also Nachmanides, and see *Mibchar* to Deut. xvi. 1 בהם חגיגה 1. Cf. also *Adoreth Eliyahu* by Moses Bashiazi, p. 108 a. See also Rashi and Nachmanides to Deut. xii. 22 regarding the *חלב* question.

¹⁰ See Num. xxxv. 29. Cf. Rashi and Nachmanides, and references given there regarding the *לדורותיכם*.

¹¹ See Deut. xv. 18.

7.

¹ Esther ii. 19, 21.

² See Dan. viii. 1 and x. 1.

³ Ezra ii. 59 and Neh. vii. 61.

⁴ 1 Kings vi. i. sq., viii. 22 sq., and 2 Chron. iii. sq., vi. 13 sq.

⁵ 2 Sam. xxiii. 8 sq., xxiv. sq., and 1 Chron. xi. 9 sq., xxi. 1 sq.

⁶ 1 Sam. xxxi. 1 sq. and 1 Chron. x. 1 sq.

⁷ Joshua xxiv. 26 and Judges ii. 8. ⁸ 1 Sam. xxv. 1 and xxviii. 3.

⁹ 2 Kings xviii. 13 and Isa. xxxvi. 1.

¹⁰ 2 Kings xxv. 1 sq. and Jer. lii. 4 sq.

¹¹ Nahum i. 4, Isa. li. 15, Jer. xxxi. 35. Cf. Jonathan and Kimchi to the verse in Isa.

¹² 2 Sam. xiii. 25 and Gen. xix. 3. Kimchi, *Shorashim*, s. שרץ.

¹³ 2 Kings xix. 29 and Isa. xxxvii. 30. Cf. Commentaries.

¹⁴ Isa. xxxii. 4, xxviii. 11. Cf. Abulwalid Merwan Ibn Ganah, *Sepher Hashorashim*, ed. Bacher, p. 246 and Kimchi, *Shorashim*, s. עלו.

¹⁵ Ps. lviii. 7 and Job xxix. 17. Cf. Ibn Ganah, p. 544; Kimchi, *Shorashim*, s. חלץ.

¹⁶ Ps. cxl. 4 and Job viii. 14. Cf. Rashi to the verse in Ps., and *L. K.*, Appendices, 212.

¹⁷ Perhaps allusion to Job viii. 15 (חזיק בו ולא יקום), which will also explain the *החזיק* החרה (cf. Neh. iii. 20).

¹⁸ Isa. xxxiv. 11, 15. Cf. Commentaries and *L. K.*, Appendices, 214.

¹⁹ Ps. xevi. 12 and 1 Chron. xvi. 32.

²⁰ Lev. xxvi. 39 and Ps. cvi. 43.

²¹ Ps. xvi. 15. Cf. Delitzsch's commentary to this verse. See also the *Sepher Haggalui* of R. Joseph Kimchi, p. 161, regarding the difference of opinion on this point between the *חכמי דריוקא*.

²² Isa. lvii. 9. Cf. Commentaries to this verse. See Ibn Ganah, p. 504, also Kimchi, s. שור.

²³ For this expression which seems frequent with the Karaites, see Salmon b. Jerucham, *Orient*, VII, p. 163, and cf. also Hadasi, 148b, 148c. *E. H.*, *Alphabeta*, 55, דוכמי שלילה, but see also the Rabbanite, R. Samuel b. Jacob Gama, introduction to his *Aruch* (*Graetz-Jubelschrift*, p. 121, נחלילי פלילה. In MS. T.-S., 12, 146, dating from about the year 1000, and also written by a Rabbanite, we read עמקי פלילה דוכמי).

²⁴ Cf. *Mishna Sanhedrin*, 4, 3, B, and *Tractate Sopherim*, XIX. 9, ed. Müller.

8.

¹ See above, p. 353, n. 7.

² The word can also be read דחורש with Doleth.

³ See Ibn Daud, *ibid.*, p. 66, about the claim of the Gaon R. Hai to be a descendant of the house of David, to which the דא משהו אשר מקרבו יצא משהו probably alludes; but Aran, the founder of the Karaite sect, had the same claim (Ibn Daud, *ibid.*, p. 63). It is not clear whether he means by דא משהו the oral Law or *only one* Torah, in which case they are Karaites.

⁴ See above, p. 352, n. 5.

9.

¹ See 2 Sam. xviii. 18 and xiv. 27.

² See Exod. xxii. 30, Deut. xiv. 21, and 1 Kings xvii. 4, 6. See Kimchi to this latter verse.

³ 2 Kings vi. 25.

⁴ See Isa. vii. 8. Cf. Commentaries and *Seder Olam*, XXII.

⁵ See Isa. xxviii. 10, 17, and v. 7. ⁶ See Isa. xxviii. 25, 26, and 29.

⁷ See Lev. xxvi. 18, Isa. xl. 2, and Exod. xxxiv. 6. Perhaps we should read שורה for שורה.

⁸ See Isa. lxvi. 23, and Zech. xiv. 16.

⁹ Read דיר לָאָה, the second ה being only repeated from the last letter of קצרה.

¹⁰ Perhaps allusion to Job vi. 6.

¹¹ See 1 Sam. xxxi. 3; in 1 Chron. x. 3 the אנשים is omitted.

¹² Perhaps he refers to Isa. ii. 6 and Exod. xv. 14.

¹³ See 2 Kings iii. 25.

¹⁴ Neh. iv. 16.

10.

¹ See Zech. v. 8, 11. Cf. above, p. 346, n. 1.

² See Jer. xxii. 10, 11, 2 Kings xxiii. 31, and 1 Chron. iii. 15. Cf. Ibn Ezra to Dan. i. 1.

³ See Jer. xxxiii. 22 and xxii. 30. Cf. Kimchi to the latter passage, and Pesikta, ed. Buber, p. 163. Read מנוע for מנוע.

⁴ Psa. li. 1. See Ibn Ganah, pp. 33 and 196.

⁵ Zeph. iii. 1.

⁶ Jer. xxv. 38, xlv. 16, and l. 16.

⁷ *Ibid.*, xxv. 26 and li. 41.

⁸ *Ibid.* li. 1. See the מורה ר"א ב"ר יצחק הנזיר. Cf. also Hadasi, *E. H.*, *Alphabeta*, 172.

11.

- ¹ See Ezek. iv. 9, 12.
² See Ezek. iv. 5, 6. Cf. Commentaries and *Seder Olam*, XXVI.
³ See Ezek. i. 1 and xxix. 17. Cf. Commentaries and *Seder Olam*, *ibid.*
⁴ See Ezek. xi. 1, 2, and 13. See Kimchi to the latter work.
⁵ See Ezek. xxiv. 16, 18, 24 (למטה). See Hadasi, *Alphabetica*, 165.
⁶ See Hos. i. 3. Cf. Ibn Ezra.
⁷ See Hos. i. 4 and 1 Kings xvi. 7.
⁸ See 1 Kings xiv. 14 and 2 Kings x. 30.
⁹ See 2 Sam. vii. 3, 1 Chron. xvii. 2, and xxviii. 3. For the ירצך במחנה cf. Amos v. 22, &c.

12.

- ¹ 2 Sam. xxiv. 1, 12. ² See 1 Sam. ii. 12 and iv. 10, 17.
³ Hos. iii. 2. See Rashi and Kimchi to this verse.
⁴ See 2 Chron. iii. 15, that is "fitting." ⁵ Hos. v. 5.
⁶ Hos. vi. 2. See also Gen. xlv. 9. See Commentaries.
⁷ Hos. vi. 5, 6. See also Deut. xxxii. 2 יערך כמזר.
⁸ Hos. x. 10 and xi. 3. Cf. Ibn Ganah's *Sepher Hashorashm*, p. 378.
 See also Job xv. 31.
⁹ Hos. xii. 5, Exod. xxxii. 27. ¹⁰ Amos i. 3 sq.
¹¹ Amos ii. 6 and viii. 5.
¹² Amos iv. 2, 3, and v. 9. Cf. R. Joseph Kimchi (as above), p. 31. See also Prov. xxvi. 23 נקף מצופה על חרש.

S. SCHECHTER.